

Steven Hill:

Airbnb je obyčejný hotel, který nerad platí daně

Společnosti jako Airbnb nebo Uber, které bývají zahrnovány pod tzv. ekonomiku sdílení, do České republiky pronikly teprve nedávno. S předním americkým publicistou a akademikem Stevenem Hillem jsme hovořili o tom, co způsobují ve Spojených státech a o bezmoci tamějších měst reagovat.

Ve své esaji Kalifornská výzva píšete o společnostech založených na nových technologiích, jako jsou Uber nebo Airbnb. Většina lidí je vnímá jako aplikace, které nám ulehčují život. Méně už o nich smýšlí jako o společnostech s vysokými zisky, které zneužívají principy sdílení. Jaká rizika s sebou nesou?

Původní nápad, který stál u zrodu třeba Airbnb, nebyl špatný. Přišel v době ekonomické krize, kdy lidé potřebovali peníze a Airbnb představovala online platformu, skrze kterou mohli někomu pronajmout volný pokoj a přivydělat si. Chvilí se zdála být skvělou myšlenkou. Když cestujete, je příjemnější bydlet v bytě s kuchyní namísto hotelového pokoje. Potom však nápadu využily realitní společnosti. V mnoha velkých městech přišli na to, že vydělají víc peněz, když budou byty pronajímat turistům, nikoliv místním. V San Francisku, Berlíně, ale také v Praze se najednou objevila řada vlastníků nemovitostí, která začala vystěhovávat původní nájemníky. Nezajímá je, co se s nimi stane, prostě byty pronajmou turistům. Nejenže lidé přicházejí o bydlení, navíc v době, kdy jdou ceny nájmu nahoru, trpí také

městské čtvrtě. Sousedství neobývají lidé, kteří tam žijí, znají se a vytváří komunitu, ale neustále se proměňující zástupy turistů. Samozřejmě nemám nic proti turistům ve městech. Někdy je ale něčeho příliš. Je to jako s čokoládovým dortem: dát si jeden kousek je v pořádku, ale sníst celý? To vám neudělá dobře. A stejně je tomu s Airbnb.

V čem se Airbnb liší od běžného hotelu a proč pro něj neplatí podobná pravidla?

Společnost Airbnb nerada platí daně. Běžné hotely musí odvádět místní poplatky. Výnosy z nich jsou důležitou součástí veřejných rozpočtů měst, z nichž se financuje veřejná doprava, vzdělání a další potřebné věci. Airbnb místo toho říká: My nejsme hotel, jsme technologická společnost. Jsme jen aplikace, která propojuje lidi, co chtějí pronajmout a co si chtějí pronajmout byt. Jsme jen prostředníkem, pokud tedy chcete někoho zdanit, zdaňte pronajímatele. Když jim odpovíte, aby vám tedy dali jméno pronajímatele, abychom ho mohli zdanit, řeknou: To nemůžeme kvůli ochraně osobních údajů. Hodně měst se nyní pokouší společnost Airbnb regulovat. Nesnaží se ji úplně zakázat, ale uvědomují si, že se byty, kde mají bydlet místní, nemohou všechny proměnit v hotelové pokoje. Proto nastavují limity. Snaží se omezit počet dní v roce, kdy lze byt pronajmout. Případně dovolí pronajmout pouze jeden pokoj a celý byt jen v případě, když odjedete na dovolenou. Problémem ovšem je, že se městům nedaří tyto regulace vymáhat, neboť jim Airbnb odmítá poskytnout potřebná data. Airbnb nedodrжуje stejná pravidla jako hotely, ani pronajímatelé je nedodrжují. Když vedete hotel, musíte třeba prokázat, že splňujete bezpečnostní předpisy. Airbnb nemusí, a to je velký problém. Znáám nespočet příběhů, kdy si lidé pronajali byt a něco se jim stalo, protože nebyl v pořádku. Airbnb se vždycky zbaví viny, protože se označí za pouhého prostředníka. A kdo je tedy na vině? Nemůžete žalovat pronajímatele, často to jsou lidé, kteří nemají peníze ani pojištění. Například ve Spojených státech dokonce platí zákaz využívat pojištěný dům ke komerčním účelům.

Potýkají se s problémy, o nichž hovoříte, pouze velká turisty hojně navštěvovaná města?

Nejvíce to zasahuje místa s nízkým počtem volných bytových prostor. Nejsou to vždy turistická města, ale také města s průmyslovými podniky, kam dojíždí hodně lidí za prací. Třeba v americkém Utahu žije málo lidí v malých městech, zato tam jezdí hodně turistů do národních parků. Oblast tak trpí nedostatkem bytových jednotek a najednou se navíc objeví Airbnb. Nebo San Francisco, kde jsou pouhá dvě procenta volných bytů, přičemž za ideální se považuje deset až patnáct procent volného bytového fondu. Pokud je míra volných prostor nízká, nájmy jsou dražší. A kvůli Airbnb je trh ještě napjatější. Ohrožena jsou tedy prakticky všechna města s nedostatkem bytů.

Důsledky, které popisujete, lidé mnohdy nevnímají nebo přinejmenším nepřipisují vinu společnosti Airbnb. V České republice se o problému teprve začíná hovořit, neboť se rozmáhá až v posledních dvou letech. Máme tedy stále šanci se rizikům účinně bránit. Můžeme se inspirovat nějakými řešeními ze Spojených států?

Pokud se budeme držet příkladu Airbnb, neznám jediný stát v USA, který by společnost dokázal účinně regulovat, protože se jim nepodařilo získat potřebná data. Nepovedlo se to ani ve městech, která s Airbnb zased-

Sondy Revue vám ve spolupráci s nadací

 FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

přináší seriál článků
zaměřených na témata,
o kterých se v ČR
nediskutuje a nepíše.

la k jednacímu stolu. Data si vymohl pouze New York, a to jen díky pohružce státního návladního. Získal však pouze anonymní údaje.

Jak už jsem říkal, Airbnb vždy argumentuje ochranou osobních údajů. Z hlediska obchodního práva je to zvrácenost. Vždyť když podnikáte, poskytujete služby, musíte se ze zákona zaregistrovat, uvést své jméno. Ve chvíli, kdy svůj domov proměníte v hotel, musíte přece počítat s určitým odhalením osobních údajů. Nikdo přece po lidech nechce, aby vyvěsili svá jména na billboardy! Představte si, že se chcete přestěhovat. Vyhlídnete si byt v pěkné obydlené čtvrti, složíte kauci. A najednou zjistíte, že vedlejší budova slouží jako Airbnb hotel, z něhož se po celý den trousí turisté. Někteří Airbnb pronajímatelé jsou zodpovědní, ale někteří v daném místě ani nežijí. V mnoha městech Airbnb domy vlastní mezinárodní investoři, kteří si najmou lokální firmu a úklidovou agenturu, aby za ně nemovitosti spravovaly. Takový dům poznáte na první pohled podle bezpečnostních schránek. Turista jen obdrží e-mailem bezpečnostní kód, otevře jím schránku a vezme si klíč.

Celý tento způsob pronajímání je podle mého zneužitím přelomového technologického vynálezu.

Problém dostupnosti dat se však netýká jen Airbnb, ale také třeba Facebooku. Není třeba změnit celé pojetí vlastnictví digitálních údajů?

V případě Facebooku jde o něco trochu jiného, protože z něj uživatelé neprofitují. Je to komunikační kanál. Otázka dat je samozřejmě na místě, ale spíše jde o to, jak Facebook nakládá s osobními údaji. Nevím jak vy, ale sám se cítím obtěžován mechanismy Facebooku nebo Googlu, které mě sledují na každém kroku. Tyto společnosti o nás sbírají data, aby je přeprodaly ke komerčním účelům. Ve své knize píšu o takzvané programatické reklamě. Vysvětlím na příkladu. Navštívíte nějakou webovou stránku, ta údaj o vaší návštěvě pře pošle inzerentům a rozjede se online aukce, v níž společnosti soutěží o to, kdo vám nabídne reklamu. Než mrknete okem, na stránce na vás vyskočí vítězný inzerát. Společnosti dříve najímaly odborníky, aby reklamy prodávali. To je pryč, dnes za ně pracují algoritmy. Myslí si, že o vás všechno vědí, že vědí jak vás zaujmout. Ve skutečnosti jsou ale hloupé, v mém případě se nikdy nestrefily.

Sdílená ekonomika původně vznikla na principu vylučujících primární zájem o zisk. Na příkladu Airbnb však můžeme vidět, že kapitalismus myšlenku ovládl. Vidíte cestu zpět? Musíme sdílení oprostít od moci peněz?

Ne nutně. Jak jsem říkal, existují cesty jak Uber nebo Airbnb regulovat. Ve Spojených státech fungují také online aplikace, u nichž si můžete pronajmout třeba pečovatele nebo někoho na běžné opravy domu. Například portál UpWork zprostředkovává pracovní sílu, na jakou si vzpomenete – designéry, architekty, programátory a další z celého světa.

Řekněme, že potřebujete navrhnout logo. Navštívíte stránku, na které někdo z Německa inzeruje, že práci udělá za osm eur, někdo z České republiky za pět a pak je tam inzerát od člověka z Indie nebo Pákistánu, který to udělá za dvě eura. Lidé z Evropy nebo Spojených států jsou de facto v přímé soutěži o pracovní místo s celým zbytkem světa. Na takové stránce nabízí své služby deset milionů lidí, kteří neplatí daň z příjmu, a společnosti zase neplatí jejich sociální a zdravotní pojištění. Počet takových lidí narůstá a z čeho pak chcete financovat sociální stát? Je to velký problém, který ale jde

regulovat. Potíž je, že technologie předběhla politiky vytvářející legislativu.

V San Francisku – a ve Spojených státech obecně – taxislužba nikdy nebyla příliš kvalitní. Trvalo i půl hodiny, než taxík přijel. Uber a další společnosti v počátcích tuto díru zaplnily a lidé z toho byli nadšení. Nyní je v San Francisku 1800 taxíků a 45 000 řidičů Uberu a Lyftu. Takže odvoz sice přijede za deset minut, ale trvá hodinu, než se někam dostanete, protože město je přeplněné auty. Mnozí tvrdí, že Uber zvyšuje konkurenceschopnost, ale to už není pravda. Získal monopol. V počátcích srazil ceny taxíků a donutil je zlepšit kvalitu služeb. Když ale nyní jedete s Uberem, platíte pouze polovinu skutečné ceny. Tu druhou kryjí společnosti ze Silicon Valley, které poskytují rizikový kapitál. Platí miliardy dolarů, aby uměle snížily cenu a získaly tak monopol na trhu.

Taková strategie jim dlouhodobě vychází?

Víte, ne všechny start-upy ze Silicon Valley jsou úspěšné. Ve skutečnosti jich sedm z deseti zkrachuje a devět z deseti nikdy nezačne vydělávat. Podnikají rizikovým způsobem. Uber podle mě do pěti let skončí, protože nedokázal najít udržitelný model. Nemůžete přece donekonečna dotovat padesát procent výše ceny! Nastane chvíle, kdy ho fondy poskytující rizikový kapitál přestanou financovat. Společnost Lyft, která je po Uberu druhým největším poskytovatelem car sharingu, se již pokusila sama sebe prodat větším společností, jako je Apple. Uber skončil v loňském roce tři miliardy ve ztrátě. Není to stabilní společnost, během pár let může zmizet.

Kdo je nahradí?

Jiné podobné společnosti. Třeba v Austinu v Texasu, kde je hodně studentů a car sharing je oblíbený, radnice prosadila povinné testování řidičů. Uber je totiž skoro nijak neprověřuje. Zákon stanovil například povinnost poskytnout otisky prstů, a to se Uberu a Lyftu nelíbilo. Tyto společnosti proto utratily deset milionů dolarů na uspořádání referenda, aby zákon zvrátily. Lidem pohrozily, že z města odejdou, ale neuspěly a nakonec se stáhly. A místo nich přišly čtyři nové společnosti. Způsob jak regulovat tu tedy je, jen musíme být chytrí. Účinná regulace může podpořit prospěšnou konkurenci. Airbnb se dosud nikde regulovat nedaří, má proto monopol, a to se musí změnit.

Rozhovor byl veden u příležitosti debaty Stevena Hilla s českými odborníky na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kterou pod názvem „Kalifornská výzva: Jak (ne)regulovat disruptivní modely podnikání“ uspořádala nadace Friedrich-Ebert-Stiftung ve spolupráci s fakultou 4. května 2017. Rozhovor původně vyšel v Deníku Referendum.

